

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Binnenhof 22
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070-312 92 00
fax 070-312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 23 oktober 2019

betreft nadere vragen naar aanleiding van online desinformatie COM(2018)236

ons kenmerk 163418.07u

Geachte mevrouw Ollongren,

De leden van de vaste commissies voor Justitie en Veiligheid, Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, en Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat / Algemene Zaken en Huis van de Koning hebben op 24 september uw brief d.d. 15 april 2019 besproken waarin u antwoordt op vragen van de PVV-fractie over de bestrijding van online-desinformatie¹.

Naar aanleiding van uw antwoord hebben de leden van de fractie van **FVD** op 15 oktober 2019 inbreng geleverd. De leden van de fractie van FVD hebben de volgende nadere vervolgvragen en opmerkingen, waarbij de leden van de fractie van de **PVV** zich aansluiten.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van FVD, waarbij de leden van de fractie van de PVV zich aansluiten.

Europese benadering desinformatie

De leden van de FVD-fractie hechten eraan, alvorens enkele vragen te stellen aan u, erop te wijzen dat de 'Europese benadering' ten aanzien van desinformatie sinds de 17e eeuw geweest is het open en vrije debat, de '*clash of opinions*', in de hoop dat daaruit de waarheid naar voren zal komen. Van Milton's *Aeropagitica* (1644)² tot aan Mill's *On Liberty* (1859)³ en in onze tijd *Charb's Lettre aux escrocs de l'islamophobie qui font le jeu des racistes* (2015)⁴ – de kern van de Europese benadering is een oriëntatie op vrijheid, een voorliefde voor de grondrechten die het recht op vrije expressie centraal stellen en – in Nederland – het afstand nemen van censuur.

Bent u het met de leden van de FVD-fractie eens dat het op zijn minst ironisch moet worden genoemd dat de 'Europese benadering', zoals gepresenteerd in het *Verslag over de uitvoering van het actieplan tegen desinformatie*⁵, nu een geheel andere kant lijkt op te gaan?

¹ Kamerstukken I 2018-2019, 34970, E.

² John Milton (1644). *Areopagitica: A Speech of Mr. John Milton for the Liberty of Unlicens'd Printing*. Charleston: Nabu Press 2011

³ John Stuart Mill (1859). *On Liberty*. London: Longman, Roberts & Green 1869

⁴ Charb. *Lettre aux escrocs de l'islamophobie qui font le jeu des racistes*. Amsterdam: Overamstel Uitgevers 2015

⁵ Europese Commissie (2019). *Verslag over de uitvoering van het actieplan tegen desinformatie*. Te raadplegen via

datum 23 oktober 2019

ons kenmerk 163418.07u

blad 2

Nederlandse Grondwet

Een tweede vraag heeft betrekking op het specifiek Nederlandse van de discussie over vrijheid van expressie. De leden van de FVD-fractie citeren eerst Artikel 7 van de Grondwet:

1. Niemand heeft voorafgaand verlof nodig om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.
2. De wet stelt regels omtrent radio en televisie. Er is geen voorafgaand toezicht op de inhoud van een radio- of televisie-uitzending.
3. Voor het openbaren van gedachten of gevoelens door andere dan in de voorgaande leden genoemde middelen heeft niemand voorafgaand verlof nodig wegens de inhoud daarvan, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet. De wet kan het geven van vertoningen toegankelijk voor personen jonger dan 16 jaar regelen ter bescherming van de goede zeden.
4. De voorgaande leden zijn niet van toepassing op het maken van handelsreclame.

In de literatuur wordt ervan uitgegaan dat de Nederlandse Grondwet zich onderscheidt van Artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) doordat de Nederlandse Grondwet zo expliciet censuur lijkt uit te sluiten (Artikel 7, lid 1 van de Grondwet "voorafgaand verlof"). Kunt u aangeven of u het ook als een speciale verantwoordelijkheid ziet deze censuur-kritische benadering een sterk accent te geven in de contacten met de Europese Commissie over dit onderwerp?

Online desinformatie

Een derde vraag willen de leden van de FVD-fractie stellen over de concentratie op 'online informatie'. Deze leden begrijpen dat dit nu eenmaal de focus is van de plannen van de Europese Commissie, maar zouden graag aandacht vragen voor het feit dat de leden van de FVD-fractie grote moeite hebben met het gebrek aan pluriformiteit en diversiteit in de traditionele media. Deze leden ervaren een groot deel van de informatie in traditionele kranten als NRC Handelsblad en de Volkskrant als volstrekt eenzijdig, niet pluriform, niet divers en zelfs doctrinair. Als reactie op die eenzijdigheid in de traditionele media zijn gelukkig online platforms als GeenStijl, ThePostonline, De Dagelijkse Standaard en andere 'corrigerende' media naar voren gekomen. De leden van de FVD-fractie maken zich grote zorgen over een pluriforme informatievoorziening nu uitgerekend deze online platforms in het vizier van de Europese Commissie lijken te komen.

Bent u het met de leden van de fractie van FVD eens dat de plannen van de Europese Commissie gemakkelijk kunnen ontaarden in het liquideren van 'de oppositie' tegen de *mainstreammedia*?

Desinformatie door Rusland en Islamitische Staat

In het voornoemd verslag lezen de leden van de FVD-fractie over de zorgen die de Europese Commissie heeft over "desinformatieactiviteit door Russische bronnen⁶".

Kunt u uitleggen of u deze focus op Rusland deelt? Of bent u het met de leden van de FVD-fractie eens die erop willen wijzen dat met name de Islamitische Staat een groot propaganda-apparaat ter beschikking heeft waarmee de Europese jeugd wordt verleid om de jihad te voeren tegen

[https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vvik7m1c3gyxp/vkzciqsechzp/v=n2p/f=/join\(2019\)12_nl.pdf](https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vvik7m1c3gyxp/vkzciqsechzp/v=n2p/f=/join(2019)12_nl.pdf)

⁶ Europese Commissie (2019). Verslag over de uitvoering van het actieplan tegen desinformatie, p. 3. Te raadplegen via

[https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vvik7m1c3gyxp/vkzciqsechzp/v=n2p/f=/join\(2019\)12_nl.pdf](https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vvik7m1c3gyxp/vkzciqsechzp/v=n2p/f=/join(2019)12_nl.pdf)

datum 23 oktober 2019

ons kenmerk 163418.07u

blad 3

democratie en rechtsstaat? Is desinformatie door de Islamitische Staat en andere radicale netwerken niet een veel groter gevaar voor Nederland dan de Russische bronnen? En mocht u van mening zijn dat de Russische bronnen een aanzienlijk gevaar vormen, bent u het dan niettemin met de leden van de FVD-fractie eens dat propaganda voor de jihad eveneens een aanzienlijk en niet te verwaarlozen risico vormt? Heeft u ook een verklaring voor het feit dat dit laatste geheel ongenoemd blijft in de stukken die deze leden vanuit de Europese Commissie bereiken?

In hetzelfde verslag wordt over die Russische bronnen opgemerkt dat die zich richten op "het betwisten van de democratische legitimiteit van de Unie" en ook het "zaaien van verdeeldheid in publieke debatten over kwesties van migratie en soevereiniteit"⁷. Over het betwisten van de democratische legitimiteit van de Europese Unie zouden de leden van de FVD-fractie willen inbrengen dat het hierbij gaat om een volkomen redelijke en legitieme vraag. Kritiek op de democratische legitimiteit van de Europese Unie is niet een speciale belangstelling van Russische bronnen, maar een gewoon onderwerp van dialoog en discussie onder beoefenaren van het Europees recht.

Kritiek op de EU

De leden van de FVD-fractie maken zich ook zorgen over wat de Europese Commissie opmerkt over migratie en soevereiniteit. Boeken als *Continent zonder grens* (2018) van Theo Francken⁸, *The Strange Death of Europe* (2018) van Douglas Murray⁹, *De aanval op de natiestaat* (2012) van Thierry Baudet¹⁰, *De democratie en haar media* (2016) van Sid Lukkassen¹¹, allemaal gewijd aan migratie en soevereiniteit, behandelen toch geen thema's die in de maatschappij van de toekomst taboe verklaard zullen worden?

Het verslag eindigt met de zin: "De Commissie en de hoge vertegenwoordigers zijn vastberaden gezamenlijk inspanningen te blijven leveren om onze Europese democratie tegen desinformatie en manipulatie te beschermen. We zijn er samen verantwoordelijk voor dat het recht van EU-burgers op feitelijke, objectieve en betrouwbare informatie wordt gewaarborgd"¹². Bent u het met de leden van de FVD-fractie eens dat hier de uitdrukking "onze Europese democratie" in ieder geval vaag is en de verdenking op zich laadt dat de EU geen kritiek op de EU kan accepteren?

Ook vragen de leden van de FVD-fractie zich af of kritiek op de EU zou moeten worden bejegend met het verbieden daarvan? Bent u het met deze leden eens dat een veel sterkere benadering van kritiek het beantwoorden daarvan is?

Recht op feitelijke, objectieve en betrouwbare informatie

Tenslotte vragen de leden van de fractie van FVD aandacht voor het door de Europese Commissie genoemde "recht van EU-burgers op feitelijke, objectieve en betrouwbare informatie" dat zou

⁷ Europese Commissie (2019). Verslag over de uitvoering van het actieplan tegen desinformatie, p. 3. Te raadplegen via

[https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vvik7m1c3gyxp/vkzciqsechzp/v=n2p/f=/join\(2019\)12_nl.pdf](https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vvik7m1c3gyxp/vkzciqsechzp/v=n2p/f=/join(2019)12_nl.pdf)

⁸ Joren Vermeersch en Theo Francken. *Continent zonder grens*. Hofstade: Doorbraak 2018

⁹ Douglas Murray. *The Strange Death of Europe*. Bloomsbury: Bloomsbury Publishing 2018

¹⁰ Thierry Baudet. *De aanval op de natiestaat*. Amsterdam: Prometheus 2012

¹¹ Sid Lukkassen. *De democratie en haar media*. Groningen: De Blauwe Tijger 2016

¹² Europese Commissie (2019). Verslag over de uitvoering van het actieplan tegen desinformatie, p. 11. Te raadplegen via

[https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vvik7m1c3gyxp/vkzciqsechzp/v=n2p/f=/join\(2019\)12_nl.pdf](https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vvik7m1c3gyxp/vkzciqsechzp/v=n2p/f=/join(2019)12_nl.pdf)

datum 23 oktober 2019

ons kenmerk 163418.07u

blad 4

moeten worden gewaarborgd¹³. Kunt u deze leden aangeven of u denkt dat een dergelijk recht bestaat? En zo ja, waar dat is vastgelegd? De leden van de fractie van FVD hebben bezwaren tegen een dergelijk recht. Deze leden zien daarin het gevaar dat de overheid de basis wordt voor de informatiestroom. De leden van de fractie van FVD zijn van mening dat dit tegengesteld is aan de geest van de Europese bescherming van de rechten van de mens. Kunt u de argwaan van deze leden tegen een dergelijk recht delen?

De leden van de vaste commissies voor Justitie en Veiligheid, Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, en Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat / Algemene Zaken en Huis van de Koning zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

M.M. de Boer
Voorzitter van de vaste commissie voor
Justitie en Veiligheid

N.J.J. van Kesteren
Voorzitter van de vaste commissie
voor Economische Zaken en Klimaat /
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

B.O. Dittrich
Voorzitter van de vaste commissie voor
Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van
Staat / Algemene Zaken en Huis van de Koning

¹³ Europese Commissie (2019). Verslag over de uitvoering van het actieplan tegen desinformatie, p.11. Te raadplegen via [https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vvik7m1c3gyxp/vkzciqsechzp/v=n2p/f=/join\(2019\)12_nl.pdf](https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vvik7m1c3gyxp/vkzciqsechzp/v=n2p/f=/join(2019)12_nl.pdf)